

Rawie morrelt aan de grens tussen leven en dood

Jean Pierre Rawie: Geleende tijd. Bert Bakker, Amsterdam, 60 blz. - f 35.

Wat goed is komt soms langzaam. De nieuwe bundel 'Geleende tijd' van Jean Pierre Rawie, tot in de titel doordrenkt van een voor deze dichter kenmerkend vergankelijkheidsbesef, heeft zeven jaar op zich laten wachten. Van de vorige bundel 'Onmogelijk geluk' werden liefst 50 000 exemplaren verkocht en dat is voor een poëzie-uitgave een astronomisch aantal.

Misschien dat Rawie deze uitzonderlijke populariteit behalve als een zegen ook een beetje als een last beschouwt en dat zijn nieuwe bundel daarom zo lang op zich heeft laten wachten. Adel verplicht tenslotte.

Hoe het ook zij, hij komt in 'Geleende tijd' ouderwets goed voor de dag. In het genre van het klassieke, vormvaste, verstaanbare vers is hij een van onze grote eigentijdse dichters. Toegegeven, hij is geen vernieuwer, maar *so what?* Rawie blaast oude geritualiseerde vormen, waaronder het sonnet, nieuw leven in met een thematiek die tegelijk van nu en van alle tijden is.

In zijn geval is dat in bijna monomane mate het thema van de teloorgang. Zo wordt in deze bundel het 'onmetelijk tekort' weer breed en welsprekend uitgemeten in regels als: 'En niemand ziet dit onbewogen / verloop de kalme wanhoop aan, / waarmee ik alles voor mijn ogen / zag worden en teloor zag gaan'. Technisch perfecte, volop rijmende en gedragen regels zijn dit, waarin de weemoed door geen greintje ironie wordt verzacht.

De dood is in deze bundel, die zowel oorspronkelijke gedichten als vertalingen bevat, prominent aanwezig. Dat begint meteen al met het aan de overleden vader gewijde gedicht 'Foto':

*Mijn moeder heeft de foto uitgekozen
die na zijn dood het meeste op hem lijkt.
Naarmate langzaam de meedogenloze,
mij nog veranderende tijd verstrijkt,*

fixeer ik hem steeds meer in deze pose;

*het raam, de stoel, het boek dat hij bekijkt,
en al mijn komende metamorfosen
worden door mij aan dit portret geijkt.*

*Straks ben ik even oud als hij op deze
foto. Nog even, en wat is geweest
wordt weer zoals het was in den beginne:*

*Dezelfde sluitertijd. Ik zit te lezen
in deze kamer, en het licht valt binnen
door een verdwenen raam waarbij hij leest.*

Het fascinerende van dit gedicht is onder meer dat het verstrijken van de tijd, waaraan de zoon nog onderhevig is en de vader niet meer, als wapen tegen diezelfde tijd in stelling wordt gebracht. Juist door het tijdsverloop, het ouder worden van de 'ik', wordt de dood in een flits getackeld. Vader en zoon vallen in het sextet op suggestieve wijze samen en daarmee wordt de dode als het ware in het leven teruggezoegen.

Dit grensoverschrijdende verkeer tussen leven en dood is een constante bij Rawie. Bij alle somberheid heeft zijn werk daardoor iets troostrijks. Hoewel de ontreddering veelvuldig wordt gestileerd, is de ingenomen positie niet geheel en al hopeloos. Zo wordt in 'Ten leste' de gestorven geliefde onder een dermate goed gesternte geplaatst dat de dichter bijna uitdagend stellen kan: 'Wij worden nu nog slechts door tijd / en ruimte van elkaar gescheiden'. Hij eindigt positief gestemd, zij het paradoxaal, met: 'Wij hebben alles nog te goed / wat ons het leven heeft ontnomen: / uit welke verlen ook, wij komen / elkaar ten leste tegemoet'.

Zou dit mede de populariteit van deze poëzie verklaren? Dat zij evident in mineur staat en daarbij gemis en vergeefsheid toch met de eeuwigheid weet te verzoenen? Telt de dood niet, of althans niet zo zwaar, wanneer we, zoals in 'Relieken' gebeurt, 'een nieuwe maatstaf' aanleggen: 'geen jaren maar millennia'?

Het is in elk geval duidelijk dat Rawie met kosmische verve morrelt aan de grens tussen leven en dood, of zo men wil hemel en aarde. Levenspaden

worden tot 'voorbij de einder' gevolgd en in het zwerk lonkt wellicht een hoopvol perspectief: 'Wie weet is ons vergund pas metterdood, / door vreemde hemellichamen beschenen, / iets vast te houden wat ons niet verstoot'. Het lijkt me dat in deze regels de artistieke drang tot bestendiging vrijwel samenvalt met de religieuze.

In 'Ten geleide' is dat nog duidelijker het geval. In de slotregels vragen de 'wij' van dit gedicht, nadat ze 'het onverdraaglijkste' verdragen hebben, 'niet dan ten geleide / het licht dat soms van gene zijde / voor onze voeten schijnt'.

Het licht van gene zijde: zonder Rawie nu direct tot literaire dominee te willen bestempelen (verre van!), mag je dit niettemin een transcendente notie noemen. Het gaat beslist verder dan de 'kunstmatige' herbezieling van de gestorven vader in het bovengeciteerde 'Foto', dat ik overigens een beter gedicht vind dan dit 'Ten geleide'.

De formulering is ook geen toeval, want ze keert in het laatste gedicht van de bundel, een vertaling van Aleksandr Blok, letterlijk terug in de regel: 'wanneer het licht van gene zijde schijnt'. Rawie wordt wel eens met J. C. Bloem vergeleken, maar zo aards en pessimistisch als deze herfstdichter bij uitstek is hij toch niet.

Grosso modo doen de oorspronkelijke gedichten en de in de slotafdeling opgenomen vertalingen weinig voor elkaar onder. Heel mooi en in sommige opzichten moderner overkomend dan Rawie's eigen gedichten zijn de vijf vertalingen van Blok. Het gedicht van de blinde dichter Borges voor zijn eveneens blinde kunstbroeder Milton is superieur, het gemarmerde vanitas-gedicht van Zárate overtuigend en het illusievolle sonnet van Quevedo indrukwekkend van zwaartillendheid.

Het is jammer dat de bundel, waar het om zulke verschillend geaarde dichters handelt, nu enigszins versnipperd eindigt. Uit een oogpunt van compositorische elegantie zijn het ook wel wat veel vertalingen: 15 op een totaal van 31 gedichten. Maar dat zijn vlekjes die men maar voor lief moet nemen bij een bundel die zijn weg terecht wel weer zal vinden naar een groot publiek.

PETER DE BOER

Trouw 18.9.99